

DATE NOI DESPRE ACTIVITATEA UTECISTULUI FILIMON SÂRBU

Prezentăm în nota de față 3 documente autentice (două fotografii și o carte poștală) care ne dezvăluie câteva crîmpeie din viața scurtă, dar atît de pilduitoare a tînărului revoluționar Filimon Sârbu*. Dorim ca prin studierea și prelucrarea datelor furnizate de aceste documente să aducem o modestă contribuție la întregirea biografiei lui**, să completăm sau să îndreptăm unele date bibliografice, semnalate în diferite lucrări sau publicații ce s-au ocupat cu prezentarea vieții și activității lui Filimon Sârbu.

*

A văzut lumina zilei în comuna Vețel de lângă Hunedoara, ținut cu vechi tradiții de luptă revoluționară. Mama, o simplă pălmașă, tata muncitor ceferist, erau nevoiți să lucreze din greu pentru întreținerea familiei.

De mic copil Filimon a cunoscut foamea, frigul, truda, umilința și lipsa posibilităților de a învăța. După propriile-i mărturisiri făcute în fața Curtii Martiale, a suferit cumplit cînd a „renunțat la școală, în timp ce unii părinți își bat copiii silindu-i să învețe. Singur, cu greu, am învățat franceza, am căutat să știu cît mai multe¹”. Pe cînd avea 10 ani, în 1926, tatăl său a fost concediat din serviciu pentru participarea la diferite acțiuni muncitorești. Ion Sârbu caută o slujbă oarecare în împrejurimi pentru a asigura pîinea zilnică a familiei. Multă vreme nu e angajat nicăieri. Tîrziu, după cîțiva ani, reușește cu mare greu să se angajeze tot la C.F.R., dar tocmai în celălalt capăt al țării, la Constanța.

Filimon, copilul care la vîrsta de 15 ani cunoscuse și propagase chiar ideile „Frontului Plugarilor” pe meleagurile hunedorene, odată ajuns la Constanța intră ca ucenic la Direcția porturilor maritime, ca să învețe o meserie, pășind astfel în marea familie a muncitorilor industriali. Tînărul ucenic, în anii 1931—1932, lucrînd alături de un muncitor comunist în vîrstă, silabisește primele litere ale alfabetului luptei revoluționare. Pentru prima dată are ocazia să cunoască lucrările ideologice și literatura clasei muncitoare². Lectura aceasta, împletită cu sfaturile și acțiunile muncitorilor vîrstnici, a limpezit și a ordonat gîndirea politică a tînărului Filimon Sârbu.

Prima fotografie — document ce-l prezentăm acum — reprezintă pe cei 3 copii ai familiei Sârbu, Victor, Filimon și Nelu, fotografiați la sfîrșitul lunii decembrie 1932, tocmai în perioada cînd Filimon era ucenic în ultimul an. Fotografia a fost

* Mulțumim pe această cale tov. lector Gheorghe Dițu de la catedra de Economie Politică a facultății de Științe economice a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, care ne-a înlesnit obținerea documentelor.

** Am avut la îndemînă spre consultare următoarele lucrări ce se ocupă cu biografia lui Filimon Sârbu: Petre Iosif, *Filimon Sârbu*, ed. II, Editura Tineretului, 1948; Luptători pentru pace, socialism și fericirea poporului, vol. I, Editura Tineretului, 1955. Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.C.R., nr. 6 din noiembrie-decembrie 1957.

¹ Petre Iosif, *Filimon Sârbu*, p. 9.

² *AIIP*. 6/1957, p. 175.

Fig. 1.

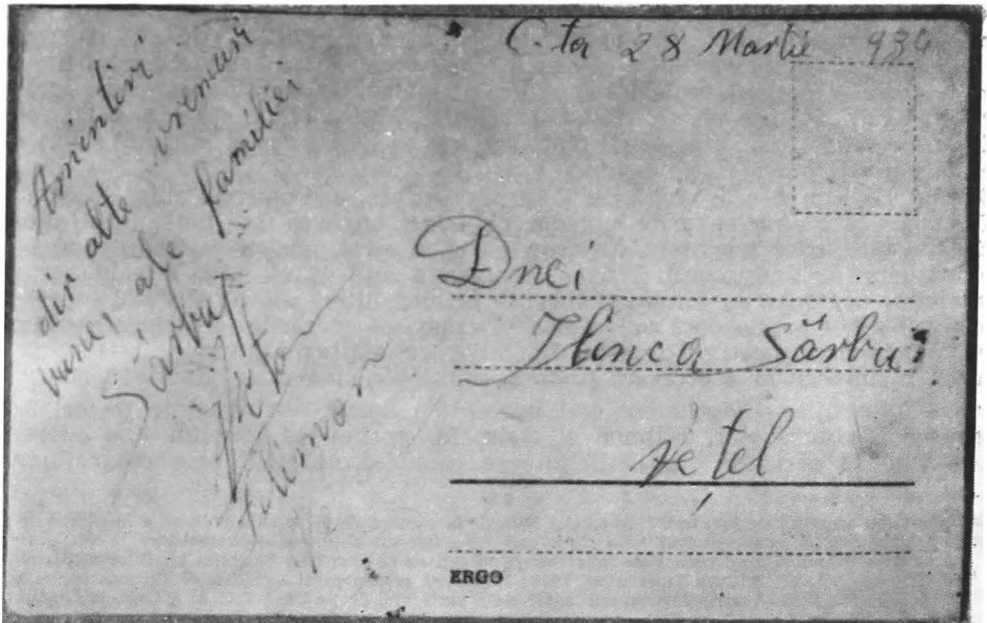

Fig. 2.

executată la „Foto Splendid, S. Păsculescu, Constanța“ în ziua de 25 decembrie 1932 (în fig. 1, primul din dreapta) și trimisă unei rude apropiate, Ilinca Sârbu, la Vețel în 28 martie 1934. Pe verso are o notă scrisă de mâna lui Filimon (fig. 2).

Îmbrăcat simplu, dar ordonat, chipul lui Filimon la vârsta de 16 ani și jumătate (cît avea la data executării fotografiei) este slăbuț, dar dîrz, privirea pătrunzătoare, curajoasă. Acest băiat la 15—16 ani devenise conducătorul recunoscut al ucenicilor de la Direcția porturilor maritime. Dovedind dîrzenie, mult curaj și conștiință revoluționară, Filimon a cîștigat încrederea și prietenia tinerilor ucenici.

Anul 1933 a adus familiei Sârbu o groaznică nenorocire. În timp ce își îndeplinea serviciul, într-un accident stupid, strivit între tampoane, a murit Ion Sârbu. În urma studierii celor două fotografii aflătoare la dispoziția noastră am putut trage concluzia că Ion Sârbu a murit în primele 4 luni ale anului 1933. Iată pentru ce: prima fotografie, datată în 25 decembrie 1932, reprezintă pe cei trei copii ai lui Ion Sârbu fără a purta semnul de doliu, în timp ce în cea de a 2-a fotografie (care reprezintă pe Filimon Sârbu împreună cu alți 4 colegi ucenici), Filimon poartă pe brațul stîng în mod distinctiv semnul de doliu, o panglică neagră. Această fotografie este datată cu ziua de 14 mai 1933.

După părerea noastră acest ultim document poate ajuta și la elucidarea anului în care Filimon Sârbu a terminat cursurile școlii de ucenici. În lucrarea „Luptători pentru pace, socialism și fericirea poporului“ la pag. 216, se afirmă că Filimon Sârbu a terminat cursurile școlii de ucenici în anul 1935. „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.“ nr. 6 din noiembrie—decembrie 1957, pag. 175, arată că anul absolvirii școlii de ucenici este 1933. Sintem înclinați să credem că ultima dată este cea reală, deoarece fotografia executată la 14 mai 1933, la „Studio Fotografic Lupu & Bartha — Constanța“ prezintă 5 tineri, dintre care al doilea din stînga este Filimon Sârbu, ceilalți patru fiind colegi de-ai lui (fig. 3). Pe verso e scrisă următoarea notă „O scumpă amintire a colegilor mei“ datată „14 mai 1933“ și semnată „Filimon Sârbu“ (fig. 4). După toate aparențele fotografia a fost făcută cu prilejul absolvirii cursurilor școlii de ucenici, în anul 1933.

Cei 5 ani care au trecut de la terminarea școlii de ucenici pînă la încorporarea în armată, Filimon i-a trăit în vârtejul luptei revoluționare a tineretului din Constanța. În această perioadă, în toamna anului 1936, la vârsta de 20 de ani a fost arestat pentru prima oară și condamnat la 6 luni închisoare pentru activitatea lui militantă. În primăvara anului 1937, cînd ieși din închisoare, nu a mai fost primit nicăieri la lucru.

Este mereu supravegheat și arestat în orice ocazie³. Nu mai poate lucra în Constanța și în toamna anului 1937 este nevoit să plece la Brașov. Aici, după cîteva luni de activitate, la 21 ani, în primele luni ale anului 1938 este luat militar și trimis la granița de vest. Al treilea document pe care îl prezentăm dezvăluie unele date necunoscute din viața lui Filimon Sârbu, din perioada anilor 1940—1941, cînd el și-a satisfăcut stagiul militar.

În august 1940, cu toată împotrivirea maselor populare, dictatura regală a cedat presiunii puterilor fasciste și a acceptat dictatul de la Viena, prin care era smulsă din trupul țării partea de nord a Transilvaniei, cu o populație în majoritate românească.

În pofida măsurilor de „liniștire“ și „pacificare“ luate de guvernul Gigurtu, starea de spirit potrivnică cedării de teritorii românești a cuprins atît populația cît și armata. Întregul popor își manifesta hotărîrea de a lupta chiar cu arma în mînă împotriva expansiunii fasciste, pentru apărarea integrității teritoriale a țării noastre.

În aceste împrejurări, gestul soldatului grănicer Filimon Sârbu, care nesocotind ordinul superiorilor de a se retrage fără luptă a rămas pe poziții și a tras în primul soldat fascist care a încălcăt granița, reflectă puternicul patriotism de care era animat tînărul muncitor revoluționar. Acțiunea lui se înscrie în șirul impunător al protestelor poporului român împotriva ciuntirii imperialiste a teri-

³ Vezi *AIPP*, 6/1957, p. 175.

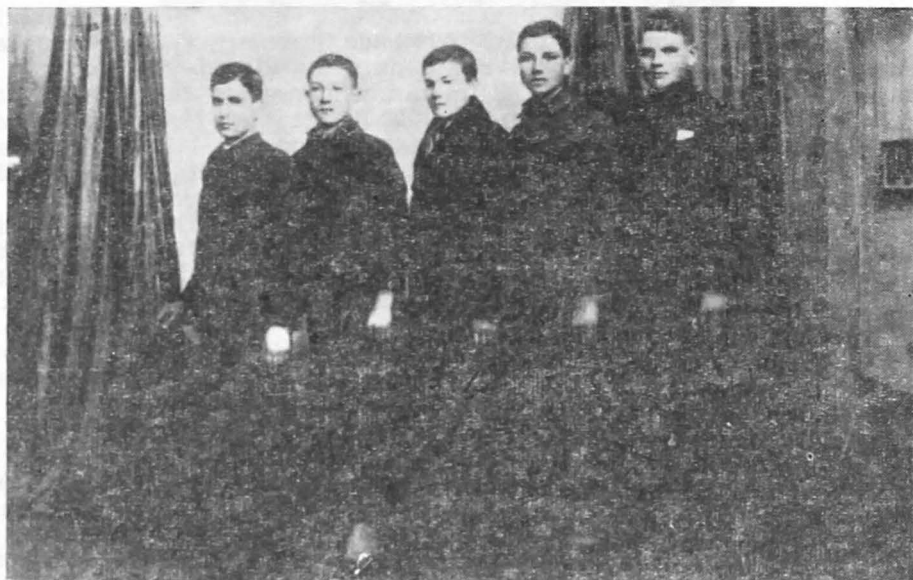

Fig. 3.

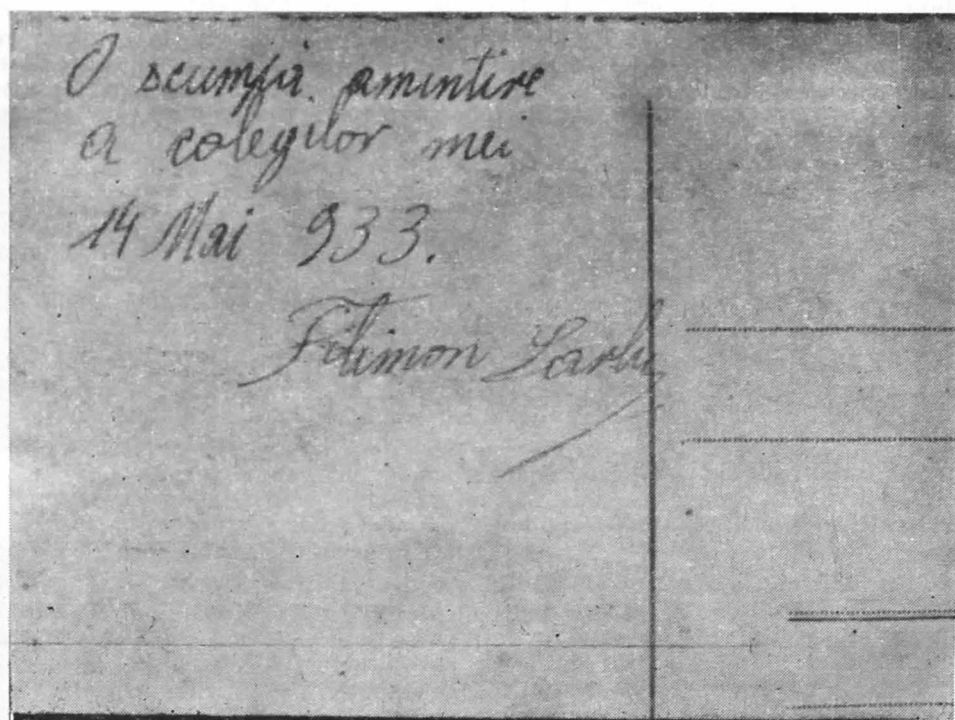

Fig. 4.

Fig. 5.

Hateg 13-10-94

Dragii mei Veri,

În primul rând veti afla
caei sunt sanatos si cu
serviciul aproape bine.

Veti sti caei pe ziua de
10 Martie am trecut la
concentrare si trebuie sa
mai fac inca 2 luni ara
ca deabia pe ziua de 10
Mai voi scapa bred ca
va inchipuiti cat de bine
imi vine asta dupa ce am
facut 3 ani in cap. Dar ce
sa-i faci.

Daca voi putea sa viu
pe acolo nu cred pană la
parti asa ca mai scriți mi
si voi cum mai merg lucrurile
pe acolo Va sarut cu drag
pe toti si astept raspuns.

Hateg

Fig. 6.

toriului țării, în șirul acțiunilor combative pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a țării⁴. Stăpînii trădători de țară au regizat un spectacol rușinos. L-au decorat pe ascuns pe temerarul ostaș patriot și imediat l-au scos din rîndurile camarazilor — socotindu-l un spirit incomod, „agitator” — mutindu-l disciplinar în Batalionul 10 Vinători de munte, care se afla la Tirnăveni⁵.

Documentul al treilea ce-l prezentăm aici este o carte poștală militară expedită de sergentul Filimon Sârbu din Compania de depozit cu sediul în Hațeg, jud. Hunedoara a Batalionului 10 Vinători de munte. Cartea poștală (fig. 5) este expedită în ziua de 13 martie 1941 din Hațeg, unor rude apropiate din Simeria. Studiarea acestei cărți poștale ne-a prilejuit dezvăluirea unor date noi din viața lui Filimon Sârbu. Cu scrisul lui ordonat anunță că „... pe ziua de 10 Martie am trecut la concentrare și trebuie să mai fac încă 2 luni așa că deabia pe ziua de 10 Mai voi scăpa. Cred că vă închipuiți cît de bine îmi vine asta după ce am făcut 3 ani în cap...”. (fig. 6).

Din analiza acestui text rezultă că el a fost încorporat în martie 1938. După expirarea stagiului militar, date fiind pregătirile febrile de război ce le făcea România burghezo-moșierească în primăvara anului 1941 împotriva Uniunii Sovietice, Filimon Sârbu împreună cu mulți alți militari nu a fost lăsat la vatră, ci — după cum rezultă din propria-i carte poștală — a fost concentrat imediat pentru două luni la Compania de depozit a Batalionului 10 Vinători de munte la Hațeg.

După cum reiese din document, Filimon Sârbu a fost desconcentrat în mai 1941. Cartea poștală este semnată „Lițu”, nume sub care după desconcentrare va activa în cele citeva luni de ilegalitate de la Constanța. Petre Iosif, în lucrarea „Filimon Sârbu”, ed. a II-a, Editura Tineretului, 1948, atribuie în mod greșit numele de „Rițu” lui Filimon Sârbu ca denumire ilegală.

*

Cu toată modestia lor, cele citeva informații furnizate de documentele prezentate ne ajută — credem — să completăm biografia tînărului erou Filimon Sârbu, care a căzut jertfă pe frontul rezistenței antifasciste din România, la 19 iulie 1941, cînd încă nu împlinise nici 25 de ani!

Pilda vieții lui scurte dar minunate rămîne îndreptar pentru generațiile de azi și cele viitoare.

G. BODEA

NEW DATA CONCERNING THE ACTIVITY OF THE YOUNG COMMUNIST FILIMON SÂRBU

(Summary)

Relying on some yet unknown authentic documents, the author tries to complete the biography of the young communist Filimon Sârbu.

The new data refer especially to the period of apprenticeship of the hero and to the years he served in the army, to which Filimon Sârbu's two yet unknown photographs are added.

⁴ *Idem* p. 176.

⁵ *Ibidem*.